

POLO-Cro28

Opservatorij politika u Hrvatskoj
Jean Monnet potpora institucijama
2015. - 2018.

POLO Analitički osvrt

Izazovi politike upravljanja vodama u Hrvatskoj i Slovačkoj u razdoblju 2014. –2020.

Marina Funduk¹

Uvod

Politika upravljanja vodama Europske unije obuhvaća vrlo opsežno zakonodavstvo s nizom usvojenih direktiva koje reguliraju područje zaštite i upravljanja vodama u Europskoj uniji. Rad daje prikaz najznačajnijih europskih vodnih direktiva i iskustava provedbe vodnog zakonodavstva Europske unije u Hrvatskoj i Slovačkoj. Za komparativnu analizu odabrana je nova država članica Europske unije s kojom Hrvatska dijeli slične izazove u području upravljanja vodama, a poseban naglasak stavljen je na usklađivanje s Direktivom o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda (Vijeće Europske zajednice, 1991a), Direktivom o kakvoći vode namijenjene za ljudsku potrošnju (Vijeće Europske unije, 1998.) te Okvirnom direktivom o vodama (Europski parlament i Vijeće, 2000.). Dan je prikaz stanja u području upravljanja

¹ Dr. sc. Marina Funduk postdoktorandica je u Odjelu za resursnu ekonomiju, zaštitu okoliša i regionalni razvoj IRMO-a. Mentorica: dr. sc. Sanja Tišma, znanstvena savjetnica, predstojnica Odjela za resursnu ekonomiju, zaštitu okoliša i regionalni razvoj, ravnateljica IRMO-a.

vodama u odabranim državama s posebnim osvrtom na trenutačno stanje sustava javne vodoopskrbe, odvodnje te sustava praćenja ekološkog i kemijskog stanja svih vodnih tijela u skladu s Okvirnom direktivom o vodama.

Budući da su sve države članice Europske unije dužne poduzeti znatna ulaganja kako bi se uskladile s europskim vodnim zakonodavstvom, u radu se navode izazovi koji Hrvatskoj i Slovačkoj slijede u razdoblju do 2020. godine, s naglaskom na planirana ulaganja i predviđene alokacije sredstava iz europskih strukturnih i investicijskih fondova u području upravljanja vodama.

Politika upravljanja vodama Europske unije

Politika upravljanja vodama Europske unije obuhvaća vrlo opsežno zakonodavstvo. Najvažnije su direktive koje reguliraju područje zaštite i upravljanja vodama Direktiva o podzemnim vodama (Europski parlament i Vijeće, 2006.), Direktiva o kakvoći vode namijenjene za ljudsku potrošnju, Direktiva o odvodnji i pročišćavanju komunalnih otpadnih voda, Nitratna direktiva (Vijeće Europske zajednice, 1991b) te Okvirna direktiva o vodama.

Najznačajniji dio europskoga vodnog zakonodavstva do danas je Okvirna direktiva o vodama kojom se uspostavlja okvir za zaštitu i upravljanje vodama u Europskoj uniji. Krajnji je cilj te direktive postizanje „dobrog stanja“ svih vodnih tijela putem planova upravljanja vodnim područjima. Mehanizmi i specifične mjere potrebne za postizanje „dobrog stanja voda“ prepušteni su odluci svake države članice i odgovornost su nadležnih tijela vlasti na državnoj razini. Planovi upravljanja vodnim područjima donose se za razdoblje od šest godina i vremenski su usklađeni za sve države članice. Rok za provedbu prvog plana upravljanja bio je kraj 2015. godine, a drugi plan upravljanja vodama treba biti proveden do kraja 2021. godine. Bude li „dobro stanje“ svih vodnih tijela postignuto do tada, određen je i ciklus do 2027. godine do kada se sve države članice moraju uskladiti s odredbama Okvirne direktive o vodama.

Još su dvije direktive značajne za ovaj rad: Direktiva o odvodnji i pročišćavanju komunalnih otpadnih voda kojom Europska unija nastoji zaštititi okoliš od negativnih učinaka ispuštanja komunalnih otpadnih voda i ispusta iz industrije te Direktiva o kakvoći vode namijenjene za ljudsku potrošnju koja određuje temeljne standarde kakvoće vode za piće.

Najvažniji strateški dokument Europske unije u području upravljanja vodama je Plan očuvanja europskih vodnih resursa koji je 2012. godine donijela Europska komisija. Plan je usklađen sa Strategijom Europa 2020. (Europska komisija, 2010) i ima dugoročni cilj osigurati raspoloživost voda dobre kakvoće za održivo i pravično korištenje, uzimajući u obzir potrebe ljudi i prirodnih ekosustava o kojima ovise (Europska komisija, 2012., str. 3.).

Izazovi politike upravljanja vodama u Hrvatskoj i Slovačkoj

Područje upravljanja vodama jedno je od najkompleksnijih u Europskoj uniji i zahtijeva značajna ulaganja država članica za usklađivanje s Direktivom o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda, Direktivom o kakvoći vode namijenjene za ljudsku potrošnju te Okvirnom direktivom o vodama. Kakvo je stanje u sustavu upravljanja vodama u Hrvatskoj i Slovačkoj, kolika su ulaganja predviđena za usklađivanje s navedenim direktivama te koji izazovi predstoje odabranim državama u području upravljanja vodama u narednom razdoblju prikazano je u ovom poglavlju.

Hrvatskoj su prema Ugovoru o pristupanju Hrvatske Europskoj uniji (2012.) odobrena prijelazna razdoblja – do 31. prosinca 2018. godine za usklađivanje s Direktivom o kakvoći vode namijenjene za ljudsku potrošnju i do 31. prosinca 2023.² za usklađivanje s Direktivom o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda. U usporedbi s većinom država članica Europske unije, javni sustav odvodnje u Hrvatskoj nije razvijen i ima prilično nisku razinu priključenosti (46%). Nizak je i postotak obrade prikupljenih otpadnih voda, 28%, no čak trećina tog postotka odnosi se zapravo na

² S međuciljevima do 31. prosinca 2018. i 31. prosinca 2020. godine.

predobradu ili primarno pročišćavanje otpadnih voda (Vlada Republike Hrvatske, 2014., str. 12.). S obzirom na niske udjele priključenosti stanovništva na sustav javne odvodnje kao i obrade otpadnih voda Hrvatskoj će usklađivanje s Direktivom o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda biti velik izazov koji će zahtijevati i najveća ulaganja u području upravljanja vodama.

Pristup sustavu javne vodoopskrbe ima u Hrvatskoj 82% stanovništva (Europska agencija za okoliš, 2015a); ostalih 18% opskrbljuje se iz tzv. lokalne vodoopskrbe ili pojedinačno iz vlastitih bunara i cisterni. Regionalne su razlike znatne: stopa povezanosti viša je u jadranskom (91%) nego u crnomorskom slivu (77%) (Vlada Republike Hrvatske, 2014., str. 11.). S obzirom na to da u Hrvatskoj postoji otprilike 160 javnih isporučitelja vodnih usluga može se reći da je sektor izrazito fragmentiran, a kvaliteta te usluge različita³. Gubici u sustavu javne vodoopskrbe su značajni (48 % u 2012.), a otprilike 6% stanovništva koje nije priključeno na javni sustav vodoopskrbe koristi vodu koja nije u skladu s mikrobiološkim standardima (Vlada Republike Hrvatske, 2014a, str. 17.).

U Hrvatskoj je mreža praćenja površinskih voda uspostavljena, no ne prate se svi potrebni parametri (Vlada Republike Hrvatske, 2014., str. 11.). Procijenjeno je da zadovoljavajuće ekološko stanje površinskih voda nije postignuto na 58% rijeka, na 54% jezera te na 55% površine prijelaznih i 12% površine priobalnih voda (Vlada Republike Hrvatske, 2016., str. 87.). Dobro kemijsko stanje površinskih voda nije postignuto na oko 8% rijeka, na 15% površine prijelaznih i na 6% površine priobalnih voda, pri čemu su sva jezera u dobrom kemijskom stanju. Stanje podzemnih voda znatno je povoljnije. Samo je na nekoliko područja ustanovljeno loše kemijsko stanje podzemnih voda. U crnomorskom slivu radi se o vodnom tijelu podzemnih voda u Varaždinu (nitrati) i osnovnom vodnom tijelu HR204 podzemne vode Zagreb gdje je s visokom razinom pouzdanosti utvrđena prisutnost trikloretena i tetrakloretena; U jadranskom slivu radi se o lošem kemijskom stanju utvrđenom na vodnom tijelu

³ Pri tome se oko 70% odnosi na mala poduzeća koja imaju godišnju distribuciju manju od 1 m/m³ vode (u usporedbi s 45 m/m³ što je prosjek Europske unije) s nedovoljno osoblja i tehničkih kapaciteta za pripremu i provedbu projekata u razdoblju od 2014. do 2020. (Vlada Republike Hrvatske, 2014a, str. 12.)

Južna Istra (nitrati) i na vodnom tijelu Bokanjac-Poličnik (intruzija slane vode) (Vlada Republike Hrvatske, 2016., str. 88).

Kako bi se uskladila s europskim vodnim direktivama Hrvatska je u Operativnom programu Koherentnost i kohezija alocirala 1049 mil. eura za ulaganje u sektor voda. Sredstva iz Kohezijskog fonda predviđena su za ulaganja u opskrbu vodom za ljudsku potrošnju koja uključuje infrastrukturu za izvlačenje, obradu, skladištenje i distribuciju vode i to u iznosu od 169 mil. eura. Za upravljanje vodama i očuvanje vode za piće (uključujući upravljanje riječnim bazenima, vodoopskrbu, određene mjere prilagodbe klimatskim promjenama, mjerenje jedinica i potrošača, sustave naplate i smanjenje isticanja) alocirano je 40 mil. eura, a većina sredstava, 840 mil. eura, alocirana je za obradu otpadnih voda (Vlada Republike Hrvatske, 2014., str. 138.).

Slovačka je sukladno Direktivi o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda i Ugovoru o pristupanju (2003., str. 922.) bila dužna uspostaviti odgovarajuću infrastrukturu za prikupljanje i obradu otpadnih voda u aglomeracijama većim od 2000 stanovnika do 31. prosinca 2015.⁴ Slovačka te uvjete, koji su se pokazali iznimno teškima kako u pogledu financiranja tako i prema broju građevinskih projekata, još nije ispunila. Iako je povukla značajna sredstva za projekte u sektoru upravljanja vodama u programskom razdoblju 2004.–2006. te programskom razdoblju 2007.–2013., aktivnosti u području odvodnje i pročišćavanja komunalnih otpadnih voda ostaju prioritet u razdoblju 2014.–2020. U Operativnom programu Kakvoća okoliša 2014.–2020., pod investicijskim prioritetom *Ulaganje u sektor voda*, specifični cilj *Poboljšati prikupljanje i obradu komunalnih otpadnih voda u aglomeracijama iznad 2000 stanovnika*, Slovačka planira do 2023. godine povećati broj stanovnika priključenih na mrežu javne odvodnje, koji je u 2012. godini iznosio 62,4%, te povećati udio stanovništva priključenog na infrastrukturu za obradu komunalnih otpadnih voda sa 3.301.000 stanovnika u 2012. na 3.836.296 u 2023. godini (Vlada Republike Slovačke, 2014., str. 49.).

⁴ S međuciljevima do 31. prosinca 2004., 31. prosinca 2008., 31. prosinca 2010. i 31. prosinca 2012. godine.

Postotak priključenosti stanovništva na sustav javne vodoopskrbe u Slovačkoj iznosio je 2012. godine 87%, a kakvoća vode za piće dosegla je 99,67% (Europska agencija za okoliš, 2015b). U Operativnom programu Kakvoća okoliša 2014.–2020., pod specifičnim ciljem *Povećati pouzdanost obrade vode iz površinskih izvora velikog kapaciteta u svrhu povećanja kakvoće vode iz sustava javne vodoopskrbe*, koji je u skladu s Direktivom o kakvoći vode namijenjene za ljudsku potrošnju te Okvirnom direktivom o vodama, Slovačka planira poboljšati kakvoću pitke vode putem intenziviranja i modernizacije postrojenja za obradu vode iz površinskih izvora velikog kapaciteta. U manjoj mjeri planirana će se sredstva također usmjeriti na izgradnju zaliha pitke vode javne vodoopskrbe u slučajevima paralelne izgradnje sustava javne odvodnje. Plan je povećati udio stanovništva priključenog na sustav javne vodoopskrbe sa 4.707.000 u 2012. godini na 4.709.453 u 2023. godini (Vlada Republike Slovačke, 2014., str. 49.).

Kao rezultat ispuštanja nedovoljno pročišćenih ili nepročišćenih otpadnih voda iz točkastih izvora onečišćenja (aglomeracije, industrija i poljoprivreda), površinske vode u Slovačkoj zagađene su hranjivim tvarima. Uz to, registrirana su onečišćenja podzemnih i površinskih voda nitratima i ostalim onečišćivačima iz poljoprivrednih aktivnosti, no u tom se segmentu stanje popravlja. Trenutačan stabilan trend rezultat je pozitivnih učinaka provedbe organskog uzgoja, učinkovitih održivih poljoprivrednih praksa te održivog upravljanja zemljištem. Kako bi se postiglo dobro ekološko stanje, Slovačka će u području odvodnje i obrade otpadnih voda primijeniti mjere u aglomeracijama većim od 2000 stanovnika kao i u aglomeracijama manjim od 2000 stanovnika u zaštićenim područjima za koja je utvrđeno da imaju lošu kakvoću vode (Vlada Republike Slovačke, 2014a, str. 60.). Vrlo dobro i dobro ekološko stanje zabilježeno je kod 70,51% površinskih voda, a dobro kemijsko stanje kod 90% tijela površinskih voda i 82,7% tijela podzemnih voda (Europska agencija za okoliš, 2015b). U specifičnom cilju *Stvaranje temelja za određivanje mjera u cilju postizanja dobrog stanja podzemnih i površinskih voda* Operativnog programa Kakvoća okoliša predviđene su aktivnosti poboljšanja mreže praćenja. Predviđa se povećanje udjela praćenja vodnih tijela sa 42,42% u 2012. na 100% u 2023. godini, te mjere za

osiguranje uzdužnog i bočnog kontinuiteta vodotoka i njihovih staništa uklanjanjem barijera u vodotocima. Cilj je povećanje udjela vodnih tijela s osiguranim kontinuitetom vodotoka i pripadajućih staništa sa 1,14% u 2012. na 51% 2023. godine u svrhu očuvanja biološke raznolikosti i pružanja usluga ekosustava (Vlada Republike Slovačke, 2014, str. 53.).

Kako bi se do kraja uskladila s europskim vodnim zakonodavstvom Slovačka je u okviru Operativnog programa Kakvoća okoliša 2014.–2020. alocirala 1,4 milijarde eura za investicijsku os *Održivo korištenje prirodnih resursa kroz razvoj okolišne infrastrukture*. Sredstvima iz Kohezijskog fonda financirat će se projekti koji će povećati udio stanovništva priključenog na sustav javne vodoopskrbe i to u iznosu od 5,4 mil. eura te projekti koji će povećati udio stanovništva priključenog na infrastrukturu za obradu komunalnih otpadnih voda u iznosu od 252 mil. eura (Vlada Republike Slovačke, 2014., str. 77.).

Zaključak

I Hrvatskoj i Slovačkoj odobrena su u Ugovorima o pristupanju Europskoj uniji prijelazna razdoblja za usklađivanje s Direktivom o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda. Prema posljednjim dostupnim podacima iz 2012. godine, udio stanovništva priključenog na mrežu javne odvodnje u Slovačkoj iznosio je 62,4% , a u Hrvatskoj 46%. S obzirom na to da je Slovačka postala članica Europske unije 2004. godine a Hrvatska tek 2013., različiti su rokovi za usklađivanje s navedenom direktivom. Slovačka je dobila rok za uspostavu odgovarajuće infrastrukture za prikupljanje i obradu otpadnih voda u aglomeracijama većim od 2000 stanovnika do 31. prosinca 2015., a Hrvatska taj zahtjev tek treba ispuniti do 31. prosinca 2023. Slovačkoj su se zadani uvjeti pokazali iznimno teškima, i nije ih ispunila u zadanom roku; Hrvatska do 2023. godine ima još vremena za usklađivanje, no ono će zahtijevati znatna ulaganja u vodnu infrastrukturu.

Sukladno ulaganjima u programskim razdobljima 2004.-2006. i 2007.-2013. u Slovačkoj je postotak priključenosti stanovništva na sustav javne vodoopskrbe

porastao i 2012. godine iznosio je 87%; u Hrvatskoj se taj postotak kreće oko 82%. Glavni hrvatski izazov u području vodoopskrbe ne tiče se udjela priključenosti stanovništva na sustav javne vodoopskrbe, nego na gubitke vode u sustavu koji su zbog dotrajalosti infrastrukture izrazito veliki; u 2012. godini iznosili su 48%. Hrvatska je u Ugovoru o pristupanju dobila prijelazno razdoblje do 31. prosinca 2018. godine za usklađivanje s Direktivom o kakvoći vode namijenjene za ljudsku potrošnju, no trenutačno stanje u pogledu ispunjavanja obveza koje proizlaze iz usklađivanja s pravnom stečevinom jasno upućuje na to da su nužna značajna, prvenstveno infrastrukturna, ulaganja u narednom razdoblju (Vlada Republike Hrvatske, 2014a, str. 17.).

Postizanje dobrog ekološkog i kemijskog stanja svih voda, u skladu s Okvirnom direktivom o vodama, ostaje izazov za obje promatrane države. I Hrvatska i Slovačka donijele su drugi Plan upravljanjima vodnih područja za razdoblje do 2021. godine kojim predviđaju mjere za postizanje dobrog ekološkog i kemijskog stanja voda. Dobro ekološko stanje voda u 2012. godini zabilježeno je na 70,51% površinskih voda u Slovačkoj, a zadovoljavajuće ekološko stanje površinskih voda u Hrvatskoj nije postignuto na 58% rijeka, na 54% jezera te na 55% površine prijelaznih i 12% površine priobalnih voda. Dobro kemijsko stanje voda u Slovačkoj zabilježeno je kod 90% tijela površinskih voda i 82,7% tijela podzemnih voda, a u Hrvatskoj dobro kemijsko stanje površinskih voda nije postignuto na oko 8% rijeka, na 15% površine prijelaznih i na 6% površine priobalnih voda, a sva su jezera u dobrom kemijskom stanju. Stanje podzemnih voda u Hrvatskoj povoljnije je nego stanje površinskih voda; loše kemijsko stanje podzemnih voda ustanovljeno je samo na nekoliko izoliranih.

Kako bi se uskladile s europskim vodnim zakonodavstvom, i Hrvatska i Slovačka alocirale su sredstva iz Kohezijskog fonda za projekte vezane za vodnu infrastrukturu u razdoblju do 2020. godine. S obzirom na to da je Slovačka ulagala i u razdoblju 2004.–2006., kao i u razdoblju 2007.–2013., alocirala je manje sredstava od Hrvatske za predviđeno razdoblje i to u iznosu od 257 mil. eura. Hrvatska je za razdoblje do 2020. godine alocirala 1049 mil. eura za ulaganja u sektor upravljanja

vodama kako bi ispunila obveze koje proizlaze iz Ugovora o pristupanju i preuzetih vodnih direktiva. Iz slovačkog iskustva Hrvatska može naučiti da je ulaganje u vodnu infrastrukturu dugotrajan i zahtjevan proces kako u pogledu priprema i odobravanja projekata, tako i u pogledu financiranja te velikog broja građevinskih radova. Taj proces može dovesti do mnoštva odgoda i probijanja predviđenih rokova zbog dugotrajnog procesa javne nabave, odabira izvođača, ali i stručnog nadzora gradnje, pa Hrvatska treba uzeti u obzir slovačko iskustvo i biti spremna na takav razvoj događaja.

LITERATURA

Službeni dokumenti

Europska komisija (2010) *Communication from the Commission EUROPE 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth* (COM (2010) 2020). Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>

Europska komisija (2012) *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - A Blueprint to Safeguard Europe's Water Resources*, COM (2012)673. Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0673&from=EN>

Europski parlament i Vijeće (2000) *Direktiva 2000/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2000. kojom se uspostavlja okvir za djelovanje Zajednice na području politike voda* (SL L 327, 22. 12. 2000.)

Europski parlament i Vijeće (2006) *Direktiva 2006/118/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o zaštiti podzemnih voda od onečišćenja i pogoršanja kakvoće* (SL L 372, 27. 12. 2006.)

Vijeće Europske unije (1998) *Direktiva Vijeća 98/83/EZ od 3. studenoga 1998. o kakvoći vode namijenjenoj za ljudsku potrošnju* (SL L 330, 5. 12. 1998.)

Vijeće Europske zajednice (1991a) *Direktiva Vijeća od 21. svibnja 1991. o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda (91/271/EEZ)* (SL L 135/40, 21.05.1991.). Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:31991L0271>

Vijeće Europske zajednice (1991b) *Direktiva 91/676/EEZ Vijeća od 12. prosinca 1991. o zaštiti voda od onečišćenja koje uzrokuju nitrati poljoprivrednog podrijetla* (SL L 375, 31. 12. 1991.)

Vlada Republike Hrvatske (2014) *Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.* Dostupno na:
http://www.mingo.hr/public/investicije/OPKK_2014_2020_31316.pdf

Vlada Republike Hrvatske (2013) Plan upravljanja vodnim područjima 2013.–2015. (NN 82/2013)

Vlada Republike Hrvatske (2016) Plan upravljanja vodnim područjima 2016.–2021. (Nacrt) Dostupno na:
http://www.voda.hr/sites/default/files/plan_upravljanja_vodnim_podrucjima_2016._-2021.pdf

Vlada Republike Hrvatske (2014a) *Sporazum o partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske komisije za korištenje EU strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014-2020.* Dostupno na:
http://www.mrrfeu.hr/UserDocsImages/EU%20fondovi/Programi%20prekogranicna%202014-2020/GLAVNI%20DOKUMENT_Sporazum_o_partnerstvu_HR.pdf

Vlada Republike Slovačke (2014) *Operational Programme Quality of Environment for 2014–2020 period*, Ministry of Environment of the Slovak Republic. Dostupno na:
http://www.op-kzp.sk/wp-content/uploads/2015/07/OP_QE_EN_schvaleny-EK.pdf

Vlada Republike Slovačke (2014a) *Partnership Agreement of the SR for the years 2014–2020.* Dostupno na: <http://www.partnerskadohoda.gov.sk/zakladne-dokumenty/>

Ugovor o pristupanju Češke, Estonije, Cipra, Latvije, Litve, Mađarske, Malte, Poljske, Slovenije i Slovačke (2003) *Treaty of Accession of the Czech Republic, Estonia, Cyprus, Latvia, Lithuania, Hungary, Malta, Poland, Slovenia and Slovakia* (OJ L 236, 23. 9. 2003). Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=OJ:L:2003:236:TOC>

Ugovor o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji (2012) *Treaty concerning the Accession of the Republic of Croatia to the European Union* (OJ L 112, 24. 4. 2012). Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=OJ:L:2012:112:TOC>

Internetske stranice

Europska agencija za okoliš (2015a) *SOER 2015 — The European environment — state and outlook 2015, Country briefings, Croatia*: Dostupno na:
<http://www.eea.europa.eu/soer-2015/countries/croatia>

Europska agencija za okoliš (2015b) *SOER 2015 – The European environment – state and outlook 2015, Country briefings, Slovakia*: Dostupno na: <http://www.eea.europa.eu/soer-2015/countries/slovakia>